

A munkaerő napi mozgása (ingázása) és közlekedése Budapesten és a fővárosi agglomerációban, a népszámlálási adatok alapján II. rész

Daily Mobility of Labour Force (Commuting) and Travel in Budapest and in the Metropolitan Agglomeration Based on Data of the Population Census. Part II

Lakatos Miklós

Központi Statisztikai Hivatal

E-mail:

miklos.lakatos@ksh.hu

Kapitány Gabriella

Központi Statisztikai Hivatal

E-mail:

–

A tanulmány második része a fővárosi kerületek és a vidéki települések közötti napi ingázást elemzi. Számot ad a jelentős létszámú Budapestre bejáróknak az egyes budapesti kerületek munkaerő-ellátásában elmúlt évtizedekben játszott szerepéről, a bejárók főbb munkaerőpiaci jellemzőiről, továbbá a bejárás alapvető irányairól. Részletesen elemzi a Budapestet körülvevő agglomerációs településcsoportok és a budapesti kerületcsoportok közötti ingázási kapcsolatokat, kitérve az agglomerációs települések közötti ingázási kapcsolatokra és a közlekedésre fordított időre is.

Kulcsszavak:

napi ingázás,
közlekedés,
agglomeráció,
budapesti kerületek

Keywords:
daily commuting,
travel,
agglomeration,
districts of Budapest

The second part of the study analyses daily commuting between districts of the capital and rural settlements. It reports on the significant number of commuters to Budapest and on the role played by commuting in labour force supply to Budapest districts, on main labour market features of commuters mentioning also basic source areas of commuting. The paper analyses in detail commuting connections between agglomerated settlement groups located around Budapest and districts of Budapest, as well as commuting between settlements in the agglomeration. Finally it gives short assessment on daily travel of the labour force in the area.

Beküldve: 2015. október 26.

Elfogadva: 2016. január 22.

Bevezetés

Tanulmányunk első részében bemutattuk a Budapesten belüli és a kerületek közötti munkaerőmozgást, a második részben főleg a budapesti kerületek és a vidéki települések ingázási kapcsolatával foglalkozunk, kiemelt figyelemmel a fővárost körülvevő agglomerációs térségre. Végezetül a budapesti közlekedési szokások főbb jellemzőit mutatjuk be.

Már az első részben jeleztük, hogy a népszámlálások adatközlései csak a települések közötti munkaerőmozgást tekintik napi ingázásnak, így Budapestet egy településként kezelik. A Budapesten belüli, a kerületek közötti munkaerőmozgást ezért nem e fogalommal írjuk le, hanem egyszerűen napi munkaerőmozgásnak nevezzük. Amikor azonban a kerületek munkaerő-ellátottságát a vidékről naponta bejárók (, illetve oda eljárók) és a kerületek közötti munkaerőmozgás adataival együtt elemezzük, akkor a jelzett két fogalmat összevonva, a könnyebb érthetőség kedvéért napi ingázásnak nevezzük.

Választ keresünk arra a kérdésre, hogy a vizsgált évtizedekben erősödött vagy gyengült-e a budapesti kerületek és a vidéki, ezen belül az agglomerációba tartozó települések kapcsolata, hogyan alakult a munkaerőmozgás, a napi ingázás mértéke és iránya. Az agglomerációs településekről naponta bejárók milyen arányban vállaltak munkahelyet a főváros kerületeiben, illetve más agglomerációs településeken. Az infrastrukturális fejlesztések mennyire hatottak a napi ingázás irányára, valamint milyen mértékben nőtt a távolabbi településekről történő napi ingázás.

A fővárosi kerületek és a vidéki települések közötti napi ingázás

A Budapesten lakó foglalkoztatottak száma 2011-ben 778 ezer fő volt, és közülük 79 ezren jártak el naponta vidékre dolgozni, viszont 225 ezer más településen lakó talált munkát a fővárosban. Így a Budapesten dolgozók száma 917 ezer főt tett ki. Budapest és a vidék kapcsolatára az jellemző, hogy a Budapestről eljárók száma és aránya jóval alacsonyabb az oda bejárókénál. A fővárosból eljárók száma és aránya a vizsgált évtizedekben fokozatosan emelkedett, összefüggésben a Budapest közvetlen közelébe települt, számos munkahelyet teremtő szolgáltatóközpontokkal, kiskereskedelmi egységekkel és bevásárlóközpontokkal (Kapitány–Lakatos 1993, 2005). További jellegzetessége a Budapestről vidékre ingázóknak, hogy körükben igen jelentős (37,3%) a „változó településen dolgozók” aránya. Ez azt jelenti, hogy e nagy létszámú vidékre eljáróról nem tudjuk, hogy konkrétan melyik településre jár naponta dolgozni (Kiss–Szalkai 2014). A Budapestről eljárók a fővárosban lakókhoz képest még így is kis létszámot képviselnek, különösen, ha a vidékre járók számát és arányát kerületenként vizsgáljuk. 2011-ben a Budapesten lakó foglalkoztatottak 10,2%-a járt el vidékre dolgozni. A budapesti kerületek, kerületcsoportok többségében ehhez hasonló az eljárók aránya. A budai és a pesti városrészben e tekintetben sincs nagy különbség, azonban néhány kerületben jelentős eltéréseket találunk. Például a vidékre eljárók aránya a XIV. kerületben a legkisebb (8,5%) és a XXII. kerületben a legnagyobb (13,9%). A XI. kerületből is viszonylag magasabb arányban (11,5%) járnak vidékre dolgozni, ezért – ebből a szempontból – a budapesti kerületcsoportok közül a dél-budai kerületeknek van a legszorosabb kapcsolata a vidéki településekkel. Ezen kívül még magas volt a vidékre eljárók aránya a XXI. (12,1%) és a XXIII. (12,5%) kerületben, ami arra utal, hogy a földrajzilag közel lévő vidéki települések és a határos kerületek között nemcsak a bejárók, hanem az eljárók oldaláról is szoros a kapcsolat.

A vidékről Budapestre történő bejárásról megállapíthatjuk, hogy Budapesten koncentrálódik az ország foglalkoztatottakkal betöltött munkahelyeinek közel negyede (1990-ben 24, 2001-ben 23 és 2011-ben 24,6%-a), miközben a lakosság 17,4%-ának lakóhelye a főváros (KSH 2015). Így a Budapesten lakó foglalkoztatottak túlnyomó többsége – 2001-ben 91, 2011-ben 89,9%-a –, ha nem is feltétlenül lakóhelyével azonos kerületben, de a fővárosban jutott munkalehetőséghez. (Ez tehát azt jelenti, hogy a fővárosban lakó foglalkoztatottak közül 10% azoknak az aránya, akik valamilyen vidéki településen vállaltak munkát.) A fővárosba befelé történő ingázás adatai azt mutatják, hogy a vizsgált évtizedek alatt nőtt Budapest munkaerővonzása. 1990-ben a fővárosban dolgozók 18, 2001-ben 21, 2011-ben 24,4%-a lakott vidéken. A fővárosban tehát a munkaerőmozgásban ellentétes folyamatok zajlottak le, míg csökkent a fővárosban lakók és dolgozók körében a más kerületekbe eljárók aránya, addig a vidéki bejárás jelentősége megnőtt. Budapest elég nagyváros ahhoz, hogy ezek a folyamatok kerületenként eltérő módon jelentkezzenek.

11. táblázat

A budapesti kerületekbe bejárók lakóhely szerint
 Commuters to districts of Budapest by place of residence

Kerület	1990		2001		2011	
	más kerületből	vidékről	más kerületből	vidékről	más kerületből	vidékről
	bejáró a kerületbe bejárók százalékában					
I.	82,9	17,1	77,4	22,6	69,1	30,9
II.	77,2	22,8	71,4	28,6	65,5	34,5
III.	66,7	33,3	66,3	33,7	58,4	41,6
XII.	76,6	23,4	69,7	30,3	63,3	36,7
<i>Észak-Buda</i>	75,5	24,5	70,6	29,4	63,2	36,8
XI.	71,4	28,6	67,6	32,4	62,5	37,5
XXII.	43,3	56,7	47,8	52,2	47,4	52,6
<i>Dél-Buda</i>	67,4	32,6	65,0	35,0	60,7	39,3
<i>Buda együtt</i>	72,2	27,8	68,5	31,5	62,2	37,8
IV.	69,0	31,0	64,0	36,0	55,8	44,2
XIII.	78,1	21,9	72,9	27,1	65,1	34,9
<i>Észak-Pest</i>	75,5	24,5	70,9	29,1	63,0	37,0
V.	83,4	16,6	75,8	24,2	68,4	31,6
VI.	78,8	21,2	72,3	27,7	67,3	32,7
VII.	79,0	21,0	70,5	29,5	66,4	33,6
VIII.	77,9	22,1	71,0	29,0	66,2	33,8
<i>Belső-Pest</i>	80,5	19,5	73,0	27,0	67,2	32,8
X.	68,6	31,4	65,9	34,1	61,6	38,4
XIV.	78,8	21,2	74,6	25,4	67,0	33,0
<i>Kelet-Pest, belső</i>	73,0	27,0	70,1	29,9	64,2	35,8
XV.	75,5	24,5	70,0	30,0	61,8	38,2
XVI.	62,7	37,3	63,7	36,3	57,6	42,4
XVII.	62,8	37,2	53,4	46,6	46,3	53,7
XVIII.	64,7	35,3	57,8	42,2	54,2	45,8
XIX.	77,4	22,6	72,2	27,8	65,9	34,1
<i>Kelet-Pest, külső</i>	69,0	31,0	63,9	36,1	57,7	42,3
IX.	78,5	21,5	71,8	28,2	65,8	34,2
XX.	66,6	33,4	70,0	30,0	62,6	37,4
XXI.	62,0	38,0	56,1	43,9	50,3	49,7
XXIII.	..	..	64,2	35,8	55,3	44,7
<i>Dél-Pest</i>	73,3	26,7	68,5	31,5	62,0	38,0
<i>Pest együtt</i>	76,2	23,8	70,3	29,7	63,8	36,2
<i>Budapest összesen</i>	75,3	24,7	69,9	30,1	63,6	36,4

12. táblázat

A budapesti kerületekbe vidékről bejárók településcsoport szerint

Commuters from the country to districts of Budapest by group of settlement

Kerület	1990		2001		2011	
	az agglome- rációból	más telepü- lésről	az agglome- rációból	más telepü- lésről	az agglome- rációból	más telepü- lésről
	bejáró a vidékről bejárók százalékában					
I.	64,2	35,8	67,0	33,0	64,7	35,3
II.	72,9	27,1	69,8	30,2	69,0	31,0
III.	78,5	21,5	75,1	24,9	74,3	25,7
XII.	68,4	31,6	65,9	34,1	63,6	36,4
<i>Észak-Buda</i>	72,5	27,5	70,1	29,9	69,2	30,8
XI.	64,9	35,1	67,1	32,9	65,4	34,6
XXII.	61,2	38,8	58,6	41,4	65,4	34,6
<i>Dél-Buda</i>	64,0	36,0	65,5	34,5	65,4	34,6
<i>Buda együtt</i>	68,4	31,6	68,2	31,8	67,7	32,3
IV.	78,3	21,7	75,7	24,3	72,5	27,5
XIII.	65,5	34,5	66,3	33,7	65,2	34,8
<i>Észak-Pest</i>	70,0	30,0	69,0	31,0	67,2	32,8
V.	66,0	34,0	65,5	34,5	62,2	37,8
VI.	53,7	46,3	55,9	44,1	58,3	41,7
VII.	56,4	43,6	54,7	45,3	57,1	42,9
VIII.	53,3	46,7	52,7	47,3	54,6	45,4
<i>Belső-Pest</i>	58,5	41,5	58,1	41,9	58,3	41,7
X.	46,7	53,3	49,2	50,8	51,4	48,6
XIV.	55,9	44,1	62,2	37,8	63,2	36,8
<i>Kelet-Pest, belső</i>	49,9	50,1	54,6	45,4	56,7	43,3
XV.	68,9	31,1	65,6	34,4	65,7	34,3
XVI.	56,0	44,0	67,2	32,8	70,2	29,8
XVII.	64,3	35,7	64,1	35,9	65,9	34,1
XVIII.	62,6	37,4	61,3	38,7	60,9	39,1
XIX.	60,0	40,0	58,3	41,7	60,6	39,4
<i>Kelet-Pest, külső</i>	62,2	37,8	63,2	36,8	64,3	35,7
IX.	63,6	36,4	59,6	40,4	59,9	40,1
XX.	72,5	27,5	60,0	40,0	63,3	36,7
XXI.	75,9	24,1	75,2	24,8	73,3	26,7
XXIII.	..	..	74,0	26,0	63,2	36,8
<i>Dél-Pest</i>	68,9	31,1	64,4	35,6	63,2	36,8
<i>Pest együtt</i>	60,5	39,5	61,1	38,9	61,6	38,4
<i>Budapest összesen</i>	62,5	37,5	63,0	37,0	63,3	36,7

A főváros napi munkaerőmozgásának népszámlálások által kimutatott tendenciái szerint a vidéki településeknek nagyobb a szerepe a budai, mint a pesti városrész munkaerő-ellátásában (Fóti–Lakatos 2004c). Ez a különbség csökken. A vidéken lakók aránya 1990-ben a budai városrészbe bejárók között 28, a pesti városrészben 24, 2001-ben 32, illetve 30% volt. A vidékről bejárók számának jelentős növekedésével 2011-ben a megfelelő arányok 37,8, illetve 36,2%-ra emelkedtek.

Az egyes kerületekbe vidékről bejáró munkavállalók aránya jelentős eltéréseket mutat. A XXII. kerületnek a vidéki településekkel szoros a kapcsolata, ugyanis a kerületbe bejárók több mint fele vidéken lakott. A pesti városrész kerületei közül a IV., a XVI., a XVII., a XVIII., a XXIII. és a sajátos helyzetű XXI. kerület bejárói között találunk a legnagyobb arányban vidéki lakosokat. A peremkerületi városrészbe bejárók között jóval magasabb a vidékről bejárók aránya, mint a központi városmagba tartozó kerületekbe bejárók között.

Ezek az adatok arra engednek következtetni, hogy a peremkerületek a belső kerületekbe eljáró dolgozóikat vidékről pótolták (Kapitány–Lakatos 2005). Ez a tendencia peremkerületenként eltérő nagyságú lehet, de mindenesetre a vidéki településekkel szoros ingázási kapcsolatot fenntartó XXI., XXII. kerület jelentős mértékben „cserélhette ki” az onnan eljárókat bejárókkal. A vidékről bejárók peremkerületekben való „letelepedésének” ugyanakkor oka lehet – az ingatlan- és lakásárak mellett – a városmagban történő közlekedési nehézségek figyelembevétele. Egy városkörnyéki településről bejárónak – még ha autóval közlekedik is – nem mindegy, hogy a földrajzi közelségben lévő valamelyik peremkerületben dolgozik, vagy az egyre nehezebben megközelíthető városmag valamelyik kerületébe kell naponta közlekednie.

Annak a több mint 225 ezer foglalkoztatottnak, aki 2011-ben vidékről járt be a fővárosba dolgozni, 63,3%-a a fővárosi agglomerációba tartozó települések valamelyikén lakott. Az agglomerációból bejárók és a vidékről bejárók közötti arány 1990 óta lényegében nem változott. A budai kerületek vidékről bejárói közül 67,7, a pesti kerületek vidékről bejárói közül 61,6% az agglomerációs településeken lakók aránya. Két kerület nagyon erősen kötődik az agglomerációs településekhez. A III. és a XXI. kerületbe bejáró vidéki dolgozók közel háromnegyede valamelyik környékbeli agglomerációs településen lakik.

1990-től tehát folyamatosan nőtt mindegyik városrészben a vidékről bejárók aránya. Azonban mind a három vizsgált népszámláláskor a peremkerületekben dolgozók körében volt a legnagyobb arányú a vidékről Budapestre történő ingázás, és az e kerületekben levő munkahelyeket töltötték fel leginkább vidéken lakó munkaerővel, 2011-ben részesedésük már meghaladta a 43%-ot. A vidékről bejárók közül az agglomerációs településeken lakók aránya – különösen 2001 és 2011 között – mindkét városrészben alig változott, valamint Budapest peremkerületei és a környező agglomerációs települések kapcsolata továbbra is a legszorosabb.

13. táblázat

A budapesti városrészekbe bejárók az ingázás iránya szerint
 Commuters to City Parts of Budapest by direction of commuting

Városrész	Más kerületből	Vidékről	Az agglome- rációból	Más településről
	bejáró			
	a kerületbe		a vidékről	
	bejárók százalékában			
1990				
Budapest összesen	75,3	24,7	62,5	37,5
Ebből:				
Városmag (I., V–IX.)	80,3	19,7	59,7	40,3
Egyéb (II., III., X–XIV.)	73,9	26,1	61,7	38,3
<i>Kis-Budapest együtt</i>	<i>77,1</i>	<i>22,9</i>	<i>60,9</i>	<i>39,1</i>
Peremkerületek (IV., XV–XXIII.)	65,6	34,4	68,4	31,6
2001				
Budapest összesen	69,9	30,1	63,0	37,0
Ebből:				
Városmag (I., V–IX.)	73,1	26,9	58,9	41,1
Egyéb (II., III., X–XIV.)	70,0	30,0	64,3	35,7
<i>Kis-Budapest együtt</i>	<i>71,4</i>	<i>28,6</i>	<i>62,0</i>	<i>38,0</i>
Peremkerületek (IV., XV–XXIII.)	62,6	37,4	66,5	33,5
2011				
Budapest összesen	63,6	36,4	63,3	36,7
Ebből:				
Városmag (I., V–IX.)	67,0	36,4	59,1	40,9
Egyéb (II., III., X–XIV.)	63,5	36,5	64,5	35,5
<i>Kis-Budapest együtt</i>	<i>64,9</i>	<i>35,1</i>	<i>62,4</i>	<i>37,6</i>
Peremkerületek (IV., XV–XXIII.)	56,1	43,9	66,7	33,3

A főváros kerületei közötti munkaerőmozgás vizsgálatánál már említettük, hogy a vidéki településekről a fővárosba dolgozni járók legmagasabb iskolai végzettség és foglalkozás szerinti összetétele – fokozatosan csökkenő mértékben ugyan – de eltér a Budapesten lakó foglalkoztatottakétól. A 2011. évi népszámlálás adatai szerint a Budapesten lakó foglalkoztatottak körében az alsó-, a közép- és a felsőfokú végzettségűek aránya 6,5, 52,4 és 41,1, a vidékről bejárók között a megfelelő arány 6,3, 57,3 és 36,4% volt. Az iskolai végzettség szintje azonban a vidékről bejárók körében erőteljesebben nőtt, mint a fővárosban lakók között. 1990-ben a felsőfokú végzettségűek aránya Budapesten lakók között 21,4, a vidékről bejárók körében 7,8% (a különbség 13,6 százalékpont) volt. A megfelelő arányok 2001-ben 29,9, illetve 21,4% (a különbség 8,5 százalékpont), 2011-ben 40,1, illetve 36,4% (a különbség 3,7 százalékpont).

14. táblázat

**A vidékről bejárók legmagasabb befejezett iskolai végzettség és
kerületcsoportok szerinti megoszlása**

Commuters from the province by highest educational attainment and district groups

Kerületcsoport	Együtt	Alsó-	Közép-	Felső-	Együtt	Alsó-	Közép-	Felső-
		fokú				fokú		
	iskolai végzettség szerint					kerületcsoport szerint		
1990								
Észak-Buda	100,0	38,4	50,8	10,8	13,2	11,8	13,6	18,2
Dél-Buda	100,0	46,5	46,1	7,5	12,0	13,0	11,2	11,4
<i>Buda együtt</i>	<i>100,0</i>	<i>42,2</i>	<i>48,5</i>	<i>9,2</i>	<i>25,1</i>	<i>24,8</i>	<i>24,7</i>	<i>29,6</i>
Észak-Pest	100,0	42,4	50,3	7,4	11,4	11,3	11,6	10,7
Belső-Pest	100,0	37,2	52,4	10,3	25,7	22,4	27,3	34,0
Kelet-Pest, belső	100,0	49,0	45,8	5,2	16,5	18,9	15,3	11,0
Kelet-Pest, külső	100,0	44,6	50,6	4,8	8,9	9,3	9,1	5,5
Dél-Pest	100,0	46,7	47,5	5,9	12,3	13,4	11,9	9,2
<i>Pest együtt</i>	<i>100,0</i>	<i>43,0</i>	<i>49,6</i>	<i>7,4</i>	<i>74,9</i>	<i>75,2</i>	<i>75,3</i>	<i>70,4</i>
<i>Budapest összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>42,8</i>	<i>49,3</i>	<i>7,8</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
2001								
Észak-Buda	100,0	15,0	56,1	29,0	15,6	13,1	14,4	21,1
Dél-Buda	100,0	18,8	58,3	22,9	11,3	11,8	10,9	12,1
<i>Buda együtt</i>	<i>100,0</i>	<i>16,6</i>	<i>57,0</i>	<i>26,4</i>	<i>26,9</i>	<i>24,9</i>	<i>25,3</i>	<i>33,2</i>
Észak-Pest	100,0	15,8	61,4	22,7	12,7	11,2	12,8	13,4
Belső-Pest	100,0	15,6	60,3	24,1	24,7	21,6	24,6	27,8
Kelet-Pest, belső	100,0	20,9	61,9	17,2	13,5	15,7	13,7	10,8
Kelet-Pest, külső	100,0	21,0	66,8	12,2	10,6	12,5	11,7	6,0
Dél-Pest	100,0	21,7	62,3	16,0	11,6	14,1	11,9	8,6
<i>Pest együtt</i>	<i>100,0</i>	<i>18,4</i>	<i>62,0</i>	<i>19,6</i>	<i>73,1</i>	<i>75,1</i>	<i>74,7</i>	<i>66,8</i>
<i>Budapest összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>17,9</i>	<i>60,7</i>	<i>21,4</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
2011								
Észak-Buda	100,0	5,3	51,8	42,9	17,0	14,2	15,4	20,0
Dél-Buda	100,0	6,0	53,2	40,8	12,1	11,5	11,2	13,5
<i>Buda együtt</i>	<i>100,0</i>	<i>5,6</i>	<i>52,4</i>	<i>42,0</i>	<i>29,0</i>	<i>25,7</i>	<i>26,6</i>	<i>33,5</i>
Észak-Pest	100,0	4,6	55,4	40,0	14,4	10,5	13,9	15,8
Belső-Pest	100,0	5,4	53,2	41,4	21,2	18,0	19,7	24,1
Kelet-Pest, belső	100,0	7,9	62,6	29,4	12,5	15,7	13,7	13,9
Kelet-Pest, külső	100,0	8,5	69,1	22,4	10,4	14,0	12,5	6,4
Dél-Pest	100,0	8,1	62,5	29,4	12,5	16,1	13,6	10,1
<i>Pest együtt</i>	<i>100,0</i>	<i>6,6</i>	<i>59,3</i>	<i>34,1</i>	<i>71,0</i>	<i>74,3</i>	<i>73,4</i>	<i>66,5</i>
<i>Budapest összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>6,3</i>	<i>57,3</i>	<i>36,4</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>

Akárcsak a kerületek közötti munkaerőmozgás irányának elemzése, a vidékről történő bejárás adatai is azt mutatják, hogy emelkedik a Budára bejárók és csökken a belső-pesti kerületekbe ingázók aránya. Ez a tendencia a felsőfokú végzettségűek körében inkább jellemző, mint az alacsonyabb iskolai végzettségűek körében. A vidékről bejárók iskolai végzettség szerinti összetétele kerületenként igen változatos, nyilvánvaló összefüggésben az adott kerület általános munkaerőigényével. Például az I. és az V. kerületekbe bejárók mintegy fele felsőfokú végzettségű volt, ugyanakkor a pesti XVII. és XXIII. kerületekbe bejárók között 20% alatti az arányuk. A Kis-Budapestre vidékről bejárók körében 40, a peremkerületekbe bejárók körében 23% az arányuk.

15. táblázat

A vidékről bejárók a tevékenység jellege és kerületcsoport szerinti megoszlása

Commuters from the province by type of activity and district groups

(%)

Kerületcsoport	Összesen	Szellemi	Fizikai	Ebből: az agglomerációból bejáró		
		foglalkozású	összesen	szellemi	fizikai	
				foglalkozású		
	2001					
	A tevékenység jellege szerint					
Észak-Buda	100,0	58,4	41,6	100,0	62,1	37,9
Dél-Buda	100,0	50,1	49,9	100,0	55,6	44,4
Buda együtt	100,0	55,0	45,0	100,0	59,5	40,5
Észak-Pest	100,0	52,2	47,8	100,0	55,8	44,2
Belső-Pest	100,0	56,4	43,6	100,0	64,8	35,2
Kelet-Pest, belső	100,0	43,1	56,9	100,0	51,8	48,2
Kelet-Pest, külső	100,0	34,9	65,1	100,0	37,7	62,3
Dél-Pest	100,0	43,8	56,2	100,0	48,1	51,9
Pest együtt	100,0	48,1	51,9	100,0	54,0	46,0
Budapest összesen	100,0	50,0	50,0	100,0	55,6	44,4
	Kerületcsoport szerint					
Észak-Buda	15,6	18,3	13,0	17,4	19,4	14,8
Dél-Buda	11,3	11,3	11,3	11,7	11,7	11,7
Buda együtt	26,9	29,6	24,2	29,1	31,1	26,6
Észak-Pest	12,7	13,2	12,1	13,9	13,9	13,8
Belső-Pest	24,7	27,9	21,5	22,8	26,6	18,1
Kelet-Pest, belső	13,5	11,6	15,3	11,7	10,9	12,7
Kelet-Pest, külső	10,6	7,4	13,8	10,7	7,2	15,0
Dél-Pest	11,6	10,2	13,0	11,8	10,2	13,9
Pest együtt	73,1	70,4	75,8	70,9	68,9	73,4
Budapest összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

(A táblázat folytatása a következő oldalon.)

(Folytatás.)

(%)

Kerületcsoport	Összesen	Szellemi	Fizikai	Ebből: az agglomerációból bejáró		
		foglalkozású	összesen	szellemi	fizikai	
				foglalkozású		
	2011					
	A tevékenység jellege szerint					
Észak-Buda	100,0	67,3	32,7	100,0	69,5	30,5
Dél-Buda	100,0	65,3	34,7	100,0	68,2	31,8
<i>Buda együtt</i>	100,0	66,4	33,6	100,0	69,0	31,0
Észak-Pest	100,0	66,9	33,1	100,0	69,9	30,1
Belső-Pest	100,0	66,1	33,9	100,0	71,4	28,6
Kelet-Pest, belső	100,0	54,2	45,8	100,0	61,2	38,8
Kelet-Pest, külső	100,0	45,6	54,4	100,0	49,3	50,7
Dél-Pest	100,0	56,5	43,5	100,0	59,8	40,2
<i>Pest együtt</i>	100,0	59,5	40,5	100,0	63,9	36,1
<i>Budapest összesen</i>	100,0	61,5	38,5	100,0	65,5	34,5
	Kerületcsoport szerint					
Észak-Buda	17,0	18,6	14,4	18,6	19,7	16,4
Dél-Buda	12,1	12,8	10,9	12,4	13,0	11,5
<i>Buda együtt</i>	29,0	31,4	25,3	31,0	32,6	27,9
Észak-Pest	14,4	15,7	12,4	15,3	16,3	13,3
Belső-Pest	21,2	22,8	18,7	19,5	21,3	16,2
Kelet-Pest, belső	12,5	11,0	14,9	11,2	10,5	12,6
Kelet-Pest, külső	10,4	7,7	14,6	10,5	7,9	15,5
Dél-Pest	12,5	11,5	14,1	12,5	11,4	14,5
<i>Pest együtt</i>	71,0	68,6	74,7	69,0	67,4	72,1
<i>Budapest összesen</i>	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ha a vidékről bejárókat aszerint csoportosítjuk, hogy mely vidéki településcsoportokról jártak be a fővárosba dolgozni, akkor az agglomerációs településekről bejáró 143 ezer fő foglalkoztatott iskolai végzettségi szintje az átlagnál valamivel magasabb, például 2011-ben a felsőfokú végzettségűek aránya körükben megközelíti a budapesti átlagot (39%). A Pest megye további településeiről bejáró 35 ezer foglalkoztatott között viszont arányuk számottevően alacsonyabb (20%). Ha viszont azt a 47 ezer fő Pest megyén kívüli településeken lakó, a fővárosba dolgozni bejárót vizsgáljuk, akkor körükben a felsőfokú végzettségűek aránya még az agglomerációból bejárókénál is magasabb (40,9%). Ez azt jelentheti, hogy a Budapesttől távolabb lakó felsőfokú végzettségűek közül jelentős azoknak az aránya, akik az átlagost meghaladó mértékben vállalják a napi ingázással járó nehézségeket annak érdekében, hogy Budapesten dolgozhassanak. Ezt nyilvánvalóan segítik azok az infrastrukturális beruházások (Duna-hidak, autópályák), melyek lehetővé teszik a jelentősebb távolságról történő napi közlekedést is.

A 2011. évi népszámlálás adatai szerint bejárók között – az iskolai végzettség alakulásával összhangban – a szellemi foglalkozásuk aránya némileg alacsonyabb volt (61,5%), mint a Budapesten lakó foglalkoztatottak között (63,5%). A felsőfokú végzettségűekhez hasonlóan rájuk is jellemző, hogy a szellemi foglalkozásuk aránya a vidékről bejárók körében nagyobb mértékben nőtt, mint a Budapesten lakó foglalkoztatottak körében (58-ról 63,5%-ra, 5,5 százalékponttal). A vidékről bejárók tevékenység jellege szerinti összetétele a vizsgált évtizedekben jelentősen megváltozott. Például a fizikai foglalkozásuk 1990. évi 70% feletti aránya 2011-re 40% alá csökkent.

2011-ben az agglomerációba tartozó településekről bejárók körében a szellemi foglalkozásuk aránya (65,5%) mind a vidékről bejárókét, mind a fővárosban lakó foglalkoztatottakét meghaladta. Az egyes kerületcsoportokba bejárók körében az összes vidékről bejáróhoz képest – értelemszerűen – magasabb a szellemi foglalkozásuk aránya, például az észak-budai kerületekbe bejárók esetében több mint 69,5%. Ezek az adatok is alátámasztják azt a fenti megállapításunkat, hogy a Budapestről kiköltözők igyekeztek lakóhelyükhöz közeli kerületekben munkahelyeket választani.

A budapesti agglomerációba tartozó települések és a fővárosi kerületek közötti ingázási kapcsolat

Ebben a fejezetben bemutatjuk, hogy az egyes agglomerációs településcsoportok és a kerületcsoportok között hogyan alakult a foglalkoztatottak napi ingázása, valamint az azt jellemző tendenciákat.

Az agglomerációs térség egyik jellemzője az átlagosnál magasabb eljárási arány (Lakatos 1985a, Kapitány–Lakatos 1993, 2005). Míg 2011-ben országosan a foglalkoztatottak 34%-a tartozott az ingázók (eljárók) közé, addig az agglomerációba tartozó településeken együttesen 63,8% volt az ingázók hányada. (2001 óta összességében és a budapesti agglomerációban is nőtt az ingázók aránya, amikor is országosan 30, az agglomerációs térségben 59% volt.) Az agglomerációs térség jellegéből következik, hogy az eljárók magas aránya főleg a főváros munkaerővonzó képességével függ össze, hiszen az agglomerációs települések 218 ezer ingázójából 143 ezer fő (65,4%) Budapesten dolgozott. 2001-ben ez az arány magasabb, 67,9% volt, ami azt jelzi, hogy csökkent az agglomerációs térségből a Budapestre történő eljárás, és nőtt az agglomerációs térség települései közötti munkaerőmozgás. Az agglomerációs településekről más agglomerációs településekre ingázók aránya a 2001. évi 19,8-ről 2011-re 23,1%-ra nőtt.

Az agglomerációban történő munkaerőmozgást az 1980-as évtizedtől kétirányú hatás érte. Egyfelől egyes agglomerációs települések maguk is vonzásközponttá váltak, s ezáltal maguk is igényelték a szomszédos települések és a főváros munkaerejét. Másfelől a fővárosi lakosok közül sokan az agglomerációs települések valamelyikén választottak maguknak új lakóhelyet, de budapesti munkahelyüket megtartották.

A Budapestre történő ingázás az egyes agglomerációs településcsoportokban jelentősen eltér egymástól. 2011-ben a két szélsőértéket a délkeleti szektor (71,3%), illetve a déli szektor (60,5%) képviselte. Az egyes települések között még nagyobbak a

különbségek. Például Dunakeszi, Csömör, Vecsés, Budakeszi, Budaörs, Nagykovácsi, Nagytarcsa, Pilisborosjenő és Üröm eljáróinak több mint 78%-a járt naponta Budapestre dolgozni.

16. táblázat

A fővárosi agglomeráció szektorainak főbb napi ingázási mutatói

Main daily commuting indicators of settlements in the agglomeration of Budapest

(%)

Mutató	Össze- sen	Északi	Keleti	Dél- keleti	Déli	Nyugati	Észak- nyugati
		szektor					
	2001						
Eljáró a helyben lakók százalékában	59,1	52,6	58,7	63,4	60,0	61,9	59,2
Budapestre eljáró az ösz- szes eljáró százalékában	67,9	67,2	68,7	77,5	62,9	72,3	64,6
Az agglomerációba eljáró az összes eljáró százalé- kában	19,8	21,3	20,0	8,6	24,4	17,4	22,4
Bejáró a helyben dolgozók százalékában	41,9	39,2	44,5	31,3	36,9	59,1	39,4
Budapestről bejáró az ösz- szes bejáró százalékában	28,0	16,9	19,1	28,8	24,0	44,5	32,1
Helyben dolgozó a hely- ben lakók százalékában	70,4	78,0	74,4	53,3	63,5	93,2	67,3
	2011						
Eljáró a helyben lakók százalékában	63,8	60,8	64,2	65,5	63,8	64,0	64,7
Budapestre eljáró az ösz- szes eljáró százalékában	65,4	66,0	66,1	71,3	60,5	67,3	65,9
Az agglomerációba eljáró az összes eljáró százalé- kában	23,1	23,1	23,6	15,1	27,7	21,9	22,3
Bejáró a helyben dolgozók százalékában	51,7	48,9	52,4	49,9	45,7	69,5	43,5
Budapestről bejáró az ösz- szes bejáró százalékában	30,1	22,1	23,6	35,3	26,1	40,8	30,2
Helyben dolgozó a hely- ben lakók százalékában	73,5	75,2	73,7	67,6	65,3	115,3	61,0

A nem Budapestre, hanem más agglomerációs településre történő ingázás is igen eltérő mértékű. Az eljáróknak a délkeleti szektorban mindössze 15,1, a déli szektorban

27,7%-a járt más agglomerációs településre dolgozni. (Az agglomerációs térségek közötti ingázás erősödését az is bizonyítja, hogy 2001-ben e két arány 9, illetve 26% volt.) Egyes települések tekintetében is igen nagy az eltérés, például Csörögtről, Vác-rátótról, Tökről, Tahitótfaluból 48% feletti volt az agglomerációs települések valamelyikére történő ingázás aránya, a Csömörről, a Felsőpakonyról, a Vecsésről, a Nagykovácsiból és az Ürömről eljárók körében viszont 11% alatti. (Utóbbi települések eljáróinak döntő többsége ugyanis a fővárosban dolgozott.)

Az agglomerációba tartozó települések többségének munkaerő-vesztesége, de Alsónémedinek, Vácnak, Gödöllőnek, Százhalombattának, Biatorbágnak, Budaörsnek, Herceghalomnak, Törökbálintnak és Visegrádnak munkaerő-nyeresége volt 2011-ben. (Megjegyzendő, hogy Alsónémedi kivételével 2001-ben is ugyanezeknek a településeknek volt munkaerő-nyereségük.) A munkaerő-veszteség mértéke településenként igen eltérő volt, a bejárók és az eljárók ingázási különbözete 82-től 4 százalékpontig terjedt, vagyis az adott településről eljárók aránya ennyivel haladta meg az adott településre bejárókét. A településcsoportok szerinti vizsgálat azt mutatja, hogy legkevésbé a budai oldalon levő nyugati szektorba tartozó településeknek volt munkaerő-vesztesége, és a legnagyobb munkaerő-kibocsátó települések az észak-nyugati szektorban találhatók.

Érdemes azt is megvizsgálni, hogy mely kerületekkel, kerületcsoportokkal tartanak szorosabb, illetve gyengébb kapcsolatot az egyes agglomerációs települések, településcsoportok, továbbá melyek a munkaerő Budapestre áramlásának fő útvonalai. Ebben az összefüggésben nagyon fontos az időbeli változás mérése és annak bemutatása is, hogy a vizsgált időszakban hogyan és milyen mértékben változott meg az agglomerációs térség ingázásának fő iránya. A munkaerő-áramlást jelen esetben az agglomerációs települések felől mutatjuk be, tehát azt vizsgáljuk, hogy az egyes agglomerációs településcsoportokból bejárók milyen arányban ingáznak az egyes kerületekbe, kerületcsoportokba.

Az agglomerációs térségből bejárók ingázási adatai azt mutatják, hogy 1990 és 2011 között – az abszolút számokat tekintve – viszonylag stabil volt az ingázás alakulása a Duna két partja között, méghozzá oly módon, hogy főleg a pesti oldal településeiről a budai oldal kerületeibe történő átjárás erősödött. Összességében az agglomerációban lakó, a Dunán mindkét irányba átkelők száma 1990-ben 31 ezer fő volt, létszámuk 2001-re 33 ezer, majd 2011-re 45 ezer főre nőtt. Ez a növekedés úgy következett be, hogy az agglomerációba tartozó településekről bejárók száma hullámzóan alakult, ugyanis az 1990. évi 123 ezer főről, a 2001. évi 110 ezer főre csökkent, majd 2011-re 143 ezer főre nőtt. Tanulmányunk első részében jeleztük, hogy a Budapesten belüli munkaerőmozgást tekintve 141 ezer fő kelt át naponta a Dunán, számuk 2001 és 2011 között alig változott. Ha a fővároson belüli munkaerőmozgást és az agglomerációs térségből történő ingázást összeadjuk, akkor megállapítható, hogy 2001-ben munkavégzés céljából naponta 183 ezer fő, 2011-ben 186 ezer fő kelt át a Duna hídjain, így számuk a két népszámlálás között lényegében szintén nem változott.

17. táblázat

Az agglomeráció szektoraiból bejárók kerületcsoport szerinti megoszlása

Distribution of commuters to Budapest districts from
the sectors of agglomeration by district group

							(%)
Kerületcsoport	Összesen	Északi	Keleti	Dél-keleti	Déli	Nyugati	Észak-nyugati
		szektorból					
1990							
Észak-Buda	15,3	8,2	6,3	4,7	8,6	28,4	44,0
Dél-Buda	12,2	3,5	3,5	3,9	26,2	24,0	5,4
<i>Buda együtt</i>	<i>27,5</i>	<i>11,6</i>	<i>9,8</i>	<i>8,7</i>	<i>34,8</i>	<i>52,4</i>	<i>49,4</i>
Észak-Pest	12,8	42,3	12,2	5,7	4,9	6,5	13,9
Belső-Pest	24,1	25,1	27,9	24,5	20,4	25,8	23,6
Kelet-Pest, belső	13,1	8,4	26,8	25,3	6,0	6,8	6,5
Kelet-Pest, külső	8,9	8,5	17,9	20,0	2,7	2,4	2,3
Dél-Pest	13,6	4,0	5,4	15,9	31,2	6,2	4,3
<i>Pest együtt</i>	<i>72,5</i>	<i>88,4</i>	<i>90,2</i>	<i>91,3</i>	<i>65,2</i>	<i>47,6</i>	<i>50,6</i>
<i>Budapest összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
2001							
Észak-Buda	17,4	12,0	9,3	6,2	11,8	29,3	39,2
Dél-Buda	11,7	4,7	4,7	5,0	23,0	22,0	6,3
<i>Buda együtt</i>	<i>29,1</i>	<i>16,7</i>	<i>14,0</i>	<i>11,3</i>	<i>34,8</i>	<i>51,4</i>	<i>45,5</i>
Észak-Pest	13,9	35,0	13,9	7,2	7,3	8,3	15,4
Belső-Pest	22,8	24,3	25,3	20,5	21,0	23,0	23,8
Kelet-Pest, belső	11,7	10,2	20,9	19,0	7,2	7,2	7,7
Kelet-Pest, külső	10,7	9,1	20,3	26,8	4,3	3,4	2,8
Dél-Pest	11,8	4,8	5,6	15,3	25,4	6,8	4,7
<i>Pest együtt</i>	<i>70,9</i>	<i>83,3</i>	<i>86,0</i>	<i>88,7</i>	<i>65,2</i>	<i>48,6</i>	<i>54,5</i>
<i>Budapest összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
2011							
Észak-Buda	18,6	14,7	10,9	8,0	13,3	28,2	39,2
Dél-Buda	12,4	6,1	6,3	6,2	22,3	23,7	7,3
<i>Buda együtt</i>	<i>31,0</i>	<i>20,9</i>	<i>17,2</i>	<i>14,2</i>	<i>35,6</i>	<i>51,9</i>	<i>46,6</i>
Észak-Pest	15,3	32,5	16,0	9,4	8,9	9,6	16,6
Belső-Pest	19,5	21,2	21,5	18,0	17,7	19,8	19,9
Kelet-Pest, belső	11,2	9,8	19,7	17,7	7,9	6,5	7,2
Kelet-Pest, külső	10,5	9,2	19,0	25,2	5,5	3,6	3,5
Dél-Pest	12,5	6,5	6,6	15,4	24,5	8,5	6,2
<i>Pest együtt</i>	<i>69,0</i>	<i>79,1</i>	<i>82,8</i>	<i>85,8</i>	<i>64,4</i>	<i>48,1</i>	<i>53,4</i>
<i>Budapest összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>

A Duna két partja közötti ingázás alakulása ellenére is Pesten jóval többen vállaltak munkát, mint Budán, és ez egyaránt jellemzi a fővárosban lakókat, valamint az oda dolgozni vidékről bejárókat. Tehát a pesti városrész munkaerőt lekötő szerepe a vizsgált két évtizedben alapvetően nem változott, az agglomerációs térségből bejárók között a Pesten dolgozók aránya 1990. évi 73-ról, 2011-re 69%-ra csökkent. A létszám- és arányváltozások agglomerációs településcsoportonként különbözők voltak ugyan, de követték az 1990-es évtizedben kialakult főbb tendenciákat, például a budai oldal jelentőségének növekedését.

A fővárosi kerületek és az agglomerációs települések földrajzi szempont szerinti csoportosításából megállapítható, hogy egyes szomszédos részterületek ingázási kapcsolata igen erős, bár az 1990-eshez képest ez a kapcsolat a távolabbi kerületekbe történő ingázás élénkülésével párhuzamosan kisebb-nagyobb mértékben gyengült.

Pesti oldal

A pesti oldalon lévő *északi szektor* adatait tekintve megállapítható, hogy jelentős mértékben változott az ingázás iránya a vizsgált két évtizedben. Visszaesett az észak-pesti kerületekben dolgozók aránya, és továbbra is minimális az ingázási kapcsolat a dél-pesti és a kelet-pesti külső kerületekkel – kivéve a XV. kerületet –, tehát az észak–dél irányú közlekedés erre a térségre sem volt jellemző, amint a pesti oldal déli településeinél sem. A pesti oldal négy szektora közül az északi szektor településeinek volt a legintenzívebb, egyre erősödő kapcsolata a Duna másik partján levő városrész kerületeivel. (Ez leginkább az észak-budai – főleg a II. és a III. – kerületeket érintette.) Az ingázás irányában bekövetkezett változások ellenére továbbra is jelentős maradt a településcsoport ingázási kapcsolata az észak-pesti (IV. és XIII.) kerületekkel.

18. táblázat

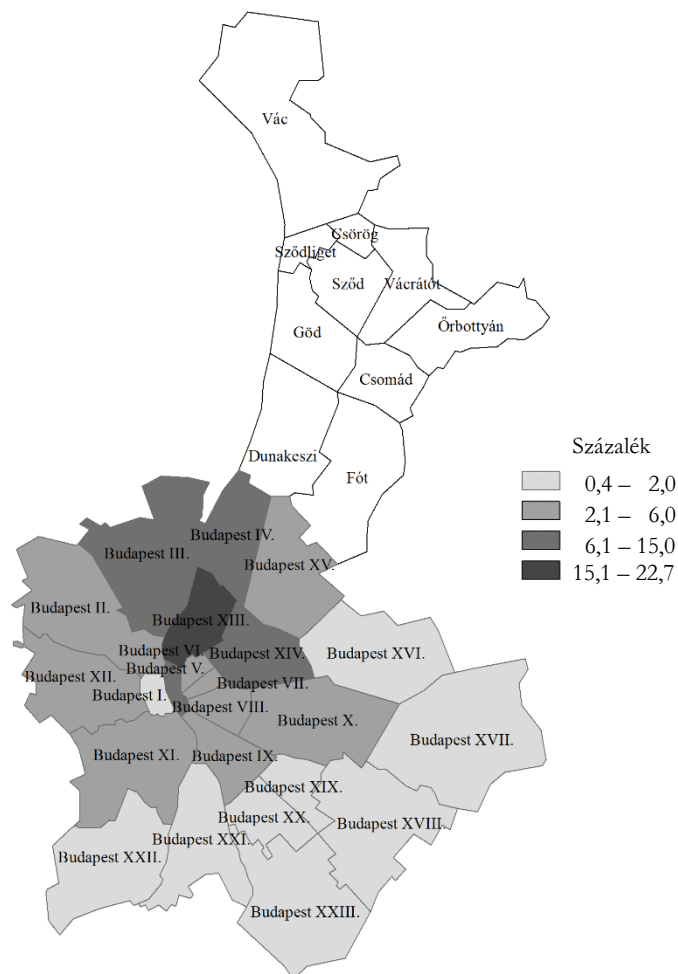
A Dunakesziről, Gödről és Fótról Budapestre bejárók megoszlása kerületcsoport szerint

Distribution of commuters to Budapest from
Dunakeszi, Göd, Fót by district group

(%)

Kerületcsoport	Dunakeszi			Göd			Fót		
	1990	2001	2011	1990	2001	2011	1990	2001	2011
Észak-Buda	9,0	13,0	15,6	8,4	13,3	15,7	5,2	9,8	12,2
Dél-Buda	3,6	4,8	6,4	3,3	4,3	6,8	2,1	3,4	4,8
<i>Buda együtt</i>	12,7	17,8	22,0	11,7	17,5	22,5	7,2	13,2	17,0
Észak-Pest	43,6	36,9	34,4	42,2	34,2	29,9	49,5	38,7	34,8
Belső-Pest	26,4	22,8	19,6	26,6	27,1	23,6	16,9	18,6	17,1
Kelet-Pest, belső	7,7	10,5	9,3	8,8	8,8	9,6	7,5	10,2	11,1
Kelet-Pest, külső	5,5	7,3	8,7	6,0	6,8	7,0	16,3	15,6	13,9
Dél-Pest	4,2	4,7	6,0	4,7	5,6	7,4	2,5	3,7	6,1
<i>Pest együtt</i>	87,3	82,2	78,0	88,3	82,5	77,5	92,8	86,8	83,0
<i>Budapest összesen</i>	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2. ábra

Az északi szektorból Budapest kerületeibe bejárók aránya, 2011Distribution of commuters to Budapest districts from
the northern sector of agglomeration, 2011

Az északi szektor néhány kiemelt településén az említett tendencia megfigyelhető. Például a Dunakesziről bejárók között a Budán dolgozók 1990. évi 13%-os aránya 2011-re már 22%-ra nőtt. Hasonlóan jelentős mértékű a változás a Gödről és a Fótról bejárók körében is.

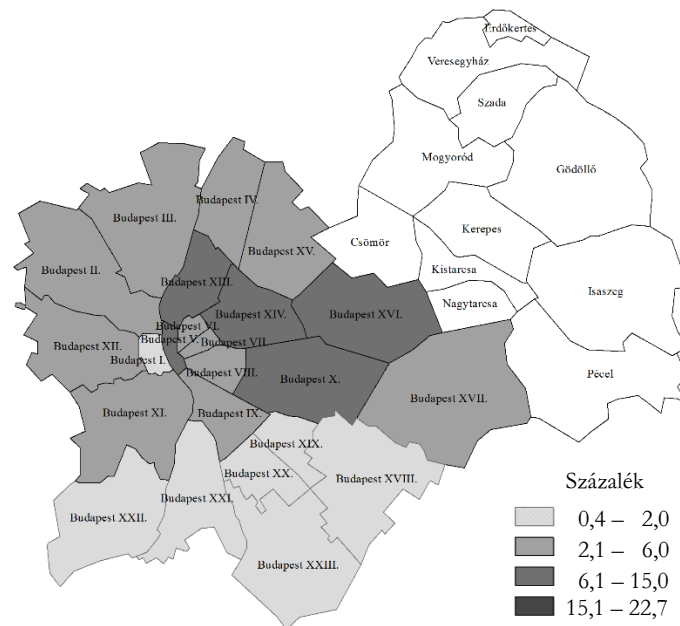
Az ugyancsak pesti oldalon levő *keleti szektor* településeiről bejárók jelentős része a belső kerületekben és a szomszédos keleti belső és külső kerületekben dolgozott. Az 1990 óta megfigyelt fő változásoknak megfelelően az ebből a térségből bejárók

között is növekedett azoknak az aránya, akik nem egy jellemző, a bejárókat koncentráló területen vállaltak munkát, hanem a főváros egyéb területeire, például Budára jártak dolgozni.

3. ábra

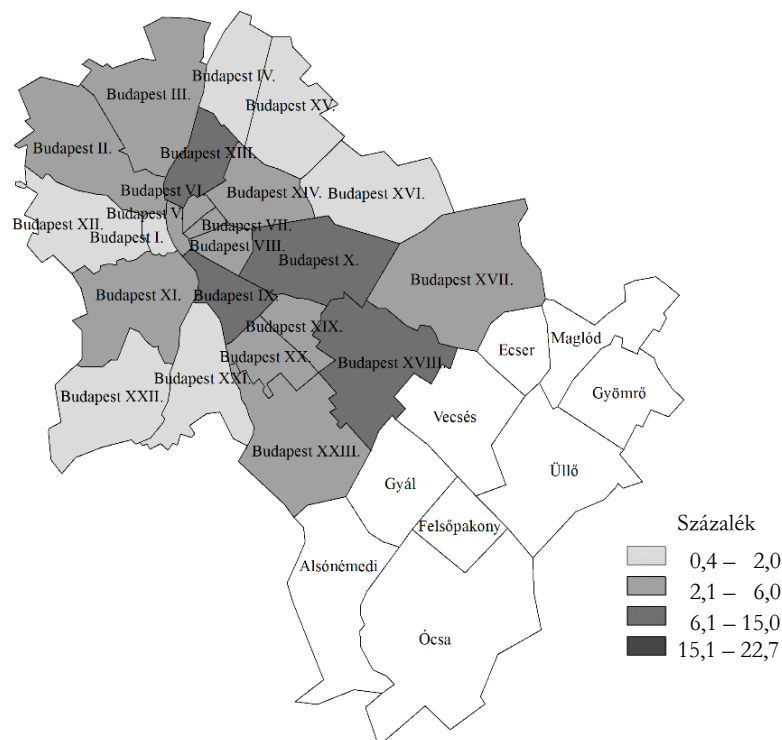
A keleti szektorból Budapest kerületeibe bejárók aránya, 2011

Distribution of commuters to Budapest districts from the eastern sector of agglomeration, 2011

A *délkeleti szektor* településeinek kapcsolata különösen erős a szomszédos keleti külső kerületekkel, ezen belül főleg a XVIII. kerülettel. Ez a kapcsolat 1990 óta csak erősödött, de az e településcsoportból bejárók munkahelyei is viszonylag szórtan helyezkednek el a pesti oldal kerületeiben.

4. ábra

A délkeleti szektorból Budapest kerületeibe bejárók aránya, 2011Distribution of commuters to Budapest districts from
the south-eastern sector of agglomeration, 2011

19. táblázat

A Gyálról és Vecsésről Budapestre bejárók megoszlása kerületcsoport szerint

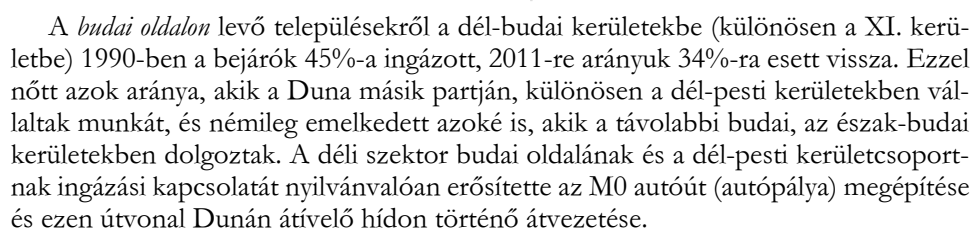
Distribution of commuters to Budapest from Gyál, Vecsés by district group

(%)

Kerületcsoport	Gyál			Vecsés		
	1990	2001	2011	1990	2001	2011
Észak-Buda	4,5	5,6	6,9	4,7	6,3	8,5
Dél-Buda	4,0	5,2	6,8	3,7	5,2	6,1
<i>Buda együtt</i>	<i>8,5</i>	<i>10,8</i>	<i>13,6</i>	<i>8,4</i>	<i>11,5</i>	<i>14,6</i>
Észak-Pest	4,6	6,3	8,1	5,7	6,4	8,7
Belső-Pest	20,1	16,8	15,1	23,9	18,8	17,6
Kelet-Pest, belső	18,0	12,9	12,8	28,3	19,0	17,8
Kelet-Pest, külső	24,8	30,7	27,9	24,0	33,2	29,2
Dél-Pest	24,1	22,5	22,6	9,8	11,1	12,2
<i>Pest együtt</i>	<i>91,5</i>	<i>89,2</i>	<i>86,4</i>	<i>91,6</i>	<i>88,5</i>	<i>85,4</i>
<i>Budapest összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>

5. ábra

Distribution of commuters to Budapest districts from
the southern sector of agglomeration, 2011

A déli szektor budai oldalának legnagyobb települése Érd, az onnan bejárók kerületcsoportok szerinti megoszlásában a szektor korábban említett ingázási változásaival összefüggésben a budai és a pesti oldal aránya egyre kiegyenlítettebbé vált, a szellemi foglalkozásúak körében 2011-ben már csaknem azonos volt.

A déli szektor budai oldaláról Budapest kerületeibe bejárók aránya, 2011

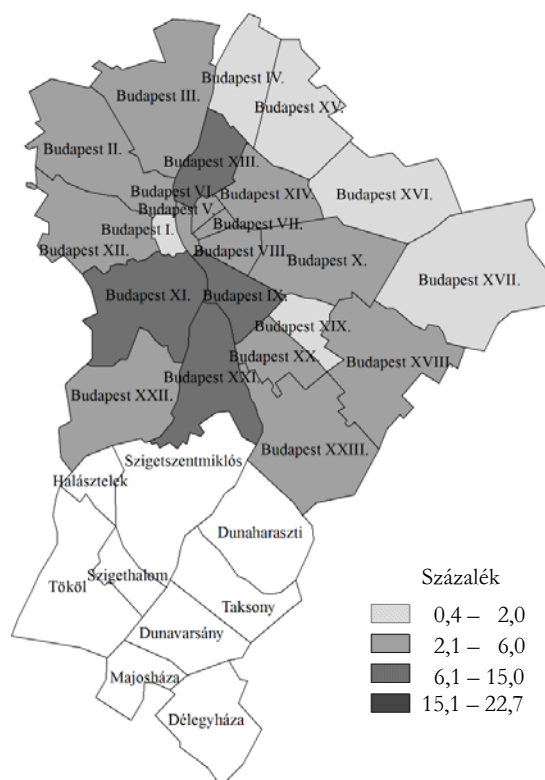
Az Érdről Budapestre bejárók megoszlása kerületcsoport szerint

(%)

[illegible]

7. ábra

Distribution of commuters to Budapest districts from eastern side of the southern sector of agglomeration, 2011

Néhány kiemelt település adatait vizsgálva megállapítható, hogy az egyes településekről a fővárosba dolgozni járók körében Buda jelentősége szintén nőtt, például Du-

naharasztról 1990-ben 9, 2011-ben 14% volt a Budán dolgozók aránya. A Dunaharasztról bejárók körében csökkent legnagyobb mértékben a dél-pesti kerületekbe dolgozni járók aránya.

21. táblázat

**A Szigetszentmiklósról, Halásztelekről és Dunaharasztriból Budapestre
bejárók megoszlása kerületcsoport szerint**

Distribution of commuters to Budapest from
Szigetszentmiklós, Halásztelek, Dunaharaszti by district group

Kerületcsoport	Szigetszentmiklós			Halásztelek			Dunaharaszti		
	1990	2001	2011	1990	2001	2011	1990	2001	2011
Észak-Buda	4,1	7,9	9,8	3,7	7,7	9,6	4,5	7,2	9,5
Dél-Buda	5,4	10,2	13,6	5,1	9,9	14,8	4,9	6,9	10,7
<i>Buda együtt</i>	<i>9,5</i>	<i>18,1</i>	<i>23,4</i>	<i>8,9</i>	<i>17,6</i>	<i>24,4</i>	<i>9,4</i>	<i>14,1</i>	<i>20,2</i>
Észak-Pest	4,4	6,9	8,6	2,9	6,8	8,4	3,7	7,4	8,6
Belső-Pest	20,4	21,1	17,6	15,7	18,1	15,2	20,1	23,2	18,3
Kelet-Pest, belső	4,9	7,1	8,2	4,9	5,8	6,6	5,8	8,3	10,3
Kelet-Pest, külső	3,1	5,0	6,6	2,3	4,6	5,4	4,0	6,4	7,5
Dél-Pest	57,6	41,8	35,6	65,3	47,1	40,0	56,9	40,5	35,0
<i>Pest együtt</i>	<i>90,5</i>	<i>81,9</i>	<i>76,6</i>	<i>91,1</i>	<i>82,4</i>	<i>75,6</i>	<i>90,6</i>	<i>85,9</i>	<i>79,8</i>
<i>Budapest összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>

A déli szektor pesti oldalán, a Csepel-szigeten található Szigetszentmiklósról és Halásztelekről Budapestre járók ingázási irányainak változása is összefügg az újabb Duna-hidakkal. Szigetszentmiklósról Budára ingázók aránya az 1990. évi 10-ről a 2011. évi 23%-ra nőtt, és ez a növekedés elsősorban a dél-budai, ezen belül is a XI. kerületet érintette. Halásztelek esetében is hasonló folyamatok játszódtak le, és mindkét település esetében jelentősen visszaesett a dél-pesti kerületekbe, főleg a XXI. kerületbe történő ingázás.

Budai oldal

A budai oldalon levő *nyugati szektorba* tartozó települések ingázási kapcsolata a szomszédos budai kerületekkel nem csökkent, 1990-ben és 2011-ben egyaránt az e térségből bejárók több mint fele e kerületekben dolgozott. Főleg a XI. kerület szerepe jelentős, ahová az e településekről bejárók több mint egyötöde ingázott. Átrendeződés főleg a pesti oldal kerületei esetében következett be, csökkent a belső-pesti kerületekben és nőtt a dél-pesti kerületekben munkát vállalók aránya.

A nyugati szektor néhány nagyobb települése esetén kimutatható, hogy az ingázás irányának jelentős változása. Budakeszről bejárók körében csökkent az észak-budai kerületek jelentősége. Mindhárom település esetében nőtt az észak-pesti és a dél-pesti kerületekbe ingázók aránya. Nyilvánvaló, hogy az egész térség kissé hullámzó munkaerőmozgását befolyásolták az 1990-es évtized Buda környéki nagyberuházásai (például bevásárlóközpontok), amelyek jelentős számú munkahelyet teremtettek, így lekötve a helyi munkaerőt és közvetett hatást gyakorolva a fővárosba történő ingázás irányára.

8. ábra

A nyugati szektorból Budapest kerületeibe bejárók aránya, 2011Distribution of commuters to Budapest districts from
the western sector of agglomeration, 2011

22. táblázat

**A Budaörsről és Budakesziről Budapestre bejárók megoszlása
kerületcsoport szerint**Distribution of commuters to Budapest from
Budaörs, Budakeszi by district group

(%)

Kerületcsoport	Budaörs			Budakeszi		
	1990	2001	2011	1990	2001	2011
Észak-Buda	16,1	19,2	20,0	46,7	44,9	40,6
Dél-Buda	33,1	30,0	30,3	8,7	9,8	12,3
<i>Buda együtt</i>	<i>49,2</i>	<i>49,2</i>	<i>50,3</i>	<i>55,4</i>	<i>54,6</i>	<i>52,9</i>
Észak-Pest	5,4	7,7	8,9	7,0	8,0	9,9
Belső-Pest	28,7	24,4	21,3	24,4	23,4	20,9
Kelet-Pest, belső	7,7	7,8	6,4	6,0	6,3	6,8
Kelet-Pest, külső	2,4	3,2	3,7	2,2	3,3	3,2
Dél-Pest	6,7	7,7	9,4	4,9	4,4	6,4
<i>Pest együtt</i>	<i>50,8</i>	<i>50,8</i>	<i>49,7</i>	<i>44,6</i>	<i>45,4</i>	<i>47,1</i>
<i>Budapest összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>

A Buda északi oldalán található *északnyugati szektor* települései főleg Buda északi kerületeihez, különösen a III. és a II. kerülethez kapcsolódnak. A vizsgált területnek jelentős ingázási kapcsolata volt a pesti kerületek közül a XIII. és az V. kerülettel.

9. ábra

Az északnyugati szektorból Budapest kerületeibe bejárók aránya, 2011

Distribution of commuters to Budapest districts from
the north-eastern sector of agglomeration, 2011

Pomáz és Pilisvörösvár esetében csökkent az észak-budai kerületekbe, és nőtt az észak-pesti kerületekbe eljáró dolgozók aránya. Szentendrével együtt mindhárom vizsgált településről ingázók körében kismértékben nőtt a dél-budai kerületekben dolgozók hányada.

23. táblázat

**A Szentendréről, Pomáztól és Pilisvörösvárról Budapestre bejárók
megoszlása kerületcsoport szerint**

Distribution of commuters to Budapest from
Szentendre, Pomáz, Pilisvörösvár by district group

(%)

Kerületcsoport	Szentendre			Pomáz			Pilisvörösvár		
	1990	2001	2011	1990	2001	2011	1990	2001	2011
Észak-Buda	32,4	33,8	36,2	45,9	39,6	41,3	44,9	39,8	41,1
Dél-Buda	7,0	6,2	7,9	6,2	6,9	8,2	9,8	4,8	6,8
<i>Buda együtt</i>	<i>39,4</i>	<i>40,0</i>	<i>44,1</i>	<i>52,1</i>	<i>46,5</i>	<i>49,5</i>	<i>54,6</i>	<i>44,6</i>	<i>47,8</i>
Észak-Pest	12,9	16,7	17,2	11,6	14,7	16,0	8,0	20,7	19,5
Belső-Pest	31,4	26,9	20,5	23,6	23,8	18,9	23,4	19,4	15,5
Kelet-Pest, belső	8,4	8,3	7,5	6,1	8,2	7,6	6,3	7,3	7,0
Kelet-Pest, külső	2,6	2,9	3,8	2,7	2,5	2,9	3,3	3,3	4,4
Dél-Pest	5,2	5,2	7,0	3,9	4,3	5,0	4,4	4,8	5,8
<i>Pest együtt</i>	<i>60,6</i>	<i>60,0</i>	<i>55,9</i>	<i>47,9</i>	<i>53,5</i>	<i>50,5</i>	<i>45,4</i>	<i>55,4</i>	<i>52,2</i>
<i>Budapest összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>

A munkaerő napi közlekedése¹ a budapesti kerületekben, 2011

Budapest jelentős földrajzi kiterjedtségéből és a Duna meghatározó szerepéből következik, hogy a közlekedésre fordított idő hossza és a járműfajta igénybevételének sokfélesége jelentősen eltér az országos átlagtól. A teljes körű népszámlálás adatai lehetővé teszik, hogy ezt a témát kerületenként is megvizsgáljuk.

A naponta ingázók és közlekedők adatait főleg területi vonatkozásban érdemes elemezni, ugyanis jelentős a haszna annak, hogy információt tudunk szolgáltatni egy-egy település, megye, régió közlekedéspolitikai koncepciójának kidolgozásához, közlekedéspolitikájának kialakításához, a közlekedési infrastruktúra fejlesztéséhez. Különösen a fővárosban van szükség olyan információkra, amelyek segítik a közlekedési rendszer fejlesztését, a regionális szerepkör megvalósítását, a környezettel összhangot teremtő közlekedési hálózat létrehozását. A jelen tanulmányban például rámutatunk

¹ A közlekedés időtartama az a percekben megadott időmennyiség, amely általában jellemzően szükséges a lakás és a munkahely közötti egyirányú út megtételéhez. Az adatszolgáltatás során figyelembe kellett venni mindazt az időt, amelyet az összeírt személy lakásától a munkahelyéig megtett út során gyaloglással, utazással és járműre való várakozással tölt, a munkába járással összekapcsolt tevékenységekre (például bevásárlásra) fordított idő nélkül. A korábbi népszámlálásokkal való összehasonlítást megnehezíti, hogy az 1990. évi és a 2001. évi népszámlálás a közlekedési időként az oda- és a visszautazásra fordított együttes időtartamot rögzítette. Ezért – ebben a tekintetben – a korábbi népszámlálási adatokkal történő összehasonlítástól eltekintünk.

arra, hogy e vonatkozásban is milyen hasznos adatforrást jelentenek a népszámlálási információk (Fóti–Lakatos 2004c).

24. táblázat

**A más kerületből és a vidékről bejárók aránya
a közlekedés időtartama szerint, 2011**

Duration of travel of commuters from other districts and
the province by districts of the capital, 2011

(%)

Kerület, kerületcsoport	A más kerületből bejáró			A vidékről bejáró		
	legfeljebb 30	31–60	61–	legfeljebb 30	31–60	61–
	perc alatt jut el a munkahelyére					
I.	43,0	51,5	5,5	12,6	47,9	39,5
II.	36,4	54,1	9,5	17,1	45,8	37,0
III.	36,8	51,2	12,0	25,9	45,3	28,8
XII.	33,7	55,2	11,1	16,3	44,2	39,5
<i>Észak-Buda</i>	<i>37,0</i>	<i>53,0</i>	<i>10,0</i>	<i>19,7</i>	<i>45,5</i>	<i>34,8</i>
XI.	36,4	55,8	7,8	21,7	44,8	33,5
XXII.	32,7	48,1	19,2	36,5	39,6	24,0
<i>Dél-Buda</i>	<i>36,1</i>	<i>55,1</i>	<i>8,9</i>	<i>24,1</i>	<i>43,9</i>	<i>32,0</i>
<i>Buda együtt</i>	<i>36,6</i>	<i>53,8</i>	<i>9,6</i>	<i>21,5</i>	<i>44,9</i>	<i>33,6</i>
IV.	43,8	45,3	10,8	32,7	39,8	27,5
XIII.	44,1	50,0	6,0	14,6	47,5	37,9
<i>Észak-Pest</i>	<i>44,0</i>	<i>49,0</i>	<i>6,9</i>	<i>19,5</i>	<i>45,4</i>	<i>35,1</i>
V.	49,4	47,9	2,8	9,2	50,3	40,5
VI.	50,1	46,5	3,4	11,2	49,2	39,6
VII.	49,0	47,9	3,1	10,3	47,9	41,7
VIII.	46,9	50,2	2,9	8,7	45,1	46,2
<i>Belső-Pest</i>	<i>48,8</i>	<i>48,3</i>	<i>3,0</i>	<i>9,6</i>	<i>48,2</i>	<i>42,2</i>
X.	45,0	48,0	7,0	13,3	45,9	40,8
XIV.	45,4	48,7	5,9	16,1	47,1	36,8
<i>Kelet-Pest, belső</i>	<i>45,2</i>	<i>48,4</i>	<i>6,4</i>	<i>14,6</i>	<i>46,4</i>	<i>39,0</i>
XV.	49,9	40,4	9,8	30,8	38,2	31,0
XVI.	41,4	46,4	12,1	36,1	36,8	27,1
XVII.	35,9	49,6	14,5	40,0	38,1	21,8
XVIII.	39,9	47,1	13,0	36,7	39,3	24,0
XIX.	48,7	43,8	7,5	22,5	45,9	31,5
<i>Kelet-Pest, külső</i>	<i>44,1</i>	<i>44,8</i>	<i>11,1</i>	<i>33,9</i>	<i>39,3</i>	<i>26,8</i>
IX.	43,7	51,8	4,5	12,3	47,2	40,4
XX.	49,0	41,0	9,9	24,1	44,9	30,9
XXI.	37,9	49,7	12,4	31,4	43,8	24,8
XXIII.	44,4	41,0	14,6	33,2	38,9	27,8
<i>Dél-Pest</i>	<i>43,8</i>	<i>49,2</i>	<i>7,1</i>	<i>20,1</i>	<i>45,2</i>	<i>34,7</i>
<i>Pest együtt</i>	<i>45,8</i>	<i>48,2</i>	<i>6,0</i>	<i>17,9</i>	<i>45,5</i>	<i>36,6</i>
<i>Budapest összesen</i>	<i>43,5</i>	<i>49,5</i>	<i>6,9</i>	<i>18,9</i>	<i>45,3</i>	<i>35,8</i>

Budapesten – a közlekedés szempontjából – általában jobb helyzetben vannak azok, akiknek nem kell átlépni kerületük határát, valamivel már nehezebb helyzetben vannak azok, akik a kerületek határai között közlekednek, és végül legrosszabb helyzetben azok vannak, akik a fővárosból eljárnak, illetve oda bejárnak dolgozni. Terjedelmi korlátok miatt csak néhány főbb közlekedési információt mutatunk be, de jelezzük, hogy ennél részletesebb vizsgálatra is módot nyújtanak a népszámlálási adatbázisok. (Egyes kerületek kapcsolatát is lehetne vizsgálni, például azt, hogy a III. és az V. kerület között hogyan alakul a közlekedési idő és mód.)

A kerületen belül közlekedők esetében a közlekedésre fordított idő jóval rövidebb, mint azok esetében, akik más kerületből vagy vidékről járnak be dolgozni. Egy kerület példája szemlélteti, hogy a 60 percnél hosszabb ideig utazók aránya a XI. kerületen belül közlekedők esetében 1,8, a más kerületekből a XI. kerületbe bejáróknál 7,8 és a vidéki településekről bejárók körében 33,5% volt.

A budai kerületek megközelítése a más kerületből bejárók esetében sokkal több időt vesz igénybe a pesti oldal esetében mértnél. A más kerületekből a budai kerületekbe közlekedők 9,6, a pesti oldal kerületeibe bejárók 6,0%-a 60 percnél többet utazik. A vidékről bejárók esetében fordított a helyzet, ott a pesti oldal kerületeinek megközelíthetősége időigényesebb, a 60 percnél többet utazók aránya a budai oldalon 33,6, a pesti oldalon 36,6%. A különbség oka a belső-pesti kerületek megközelíthetősége, ugyanis azok a vidékről bejárók, akik e kerületekbe közlekednek, hosszabb időt kénytelenek utazással tölteni: körükben a 60 percnél többet közlekedők aránya már 42,2%. (Azoknak, akik nem vidékről, hanem más kerületekből járnak be a belső-pesti kerületekbe dolgozni, sokkal kevesebb ideig kell utazniuk, a 60 percnél többet utazók aránya körükben csak 3,0%.) A peremkerületekbe vidékről bejárók 26,8%-a utazott 60 percnél hosszabb ideig. Ezek az adatok is jelzik, hogy a vidékről bejárók közlekedési idejét jelentősen befolyásolja az a körülmény, hogy milyen mértékben kell a városon átutazniuk (Kapitány–Lakatos 2005).

A fővároson belül más kerületekbe közlekedők esetében egyes kerületek megközelíthetősége igen eltér egymástól. Például az I. kerületbe bejáróknak csak 5,5%-a utazott 60 percnél többet, ugyanez a mutató a XXII. kerület esetében 19,2%. A vidékről bejárók esetében a megfelelő arányok az I. kerületben 39,5, a XXII. kerületben 24,0%.

Az egynél többféle járművel közlekedők jelentős része a budapesti közlekedési adottságok következtében kényszerül többféle járművet is használni, ami a budapesti közlekedés egyik jellegzetessége az ország más településeihez képest. (Módszertani szempontból itt jelezni kell, hogy a 2011. évi népszámlálásnál egy járműfajtának számított a tömegközlekedési jármű igénybevétele, ha például valaki a helyi villamosról a helyi autóbuszra vagy trolibuszra száll át.) Különbség van abban a tekintetben, hogy az adott kerületbe honnan járnak be dolgozni. Például a XI. kerületen belül járművet igénybe vevők körében a két vagy többféle járművet igénybe vevők aránya 17,4, ugyanez a más kerületből bejárók esetében 20,4%. A vidékről bejárók esetében még magasabb ez az arány (41,6%).

25. táblázat

**A más kerületből és vidékről bejárók aránya az összes járművel közlekedő
százalékában a közlekedés módja szerint, 2011**

Means of travel of commuters from other districts and the province
by districts of the capital, 2011

(%)

Kerület, kerületcsoport	A más kerületből bejáró				A vidékről bejáró		
	egyféle járművel közlekedik			2 vagy többféle járművel közle- kedik	egyféle járművel közlekedik		2 vagy többféle járművel közle- kedik
	összesen	ebből:			összesen	ebből:	
		helyi tömeg- közleke- dési eszközzel	autóval				
I.	79,8	58,5	17,8	20,2	50,9	32,4	49,1
II.	79,4	57,8	18,3	20,6	51,3	35,4	48,7
III.	76,0	40,5	32,4	24,0	65,8	49,1	34,2
XII.	81,3	57,4	21,8	18,7	54,5	34,2	45,5
Észak-Buda	78,8	52,5	23,3	21,2	57,3	39,9	42,7
XI.	79,6	50,9	26,1	20,4	58,4	43,3	41,6
XXII.	83,3	46,2	34,1	16,7	71,6	49,1	28,4
Dél-Buda	79,9	50,5	26,8	20,1	60,5	44,2	39,5
Buda együtt	79,3	51,7	24,7	20,7	58,7	41,7	41,3
IV.	85,0	54,1	27,9	15,0	67,4	45,8	32,6
XIII.	81,0	55,9	22,6	19,0	55,3	36,6	44,7
Észak-Pest	81,8	55,5	23,6	18,2	58,6	39,1	41,4
V.	80,2	65,5	11,6	19,8	45,1	23,7	54,9
VI.	79,9	60,6	15,3	20,1	52,2	27,5	47,8
VII.	82,7	63,0	16,0	17,3	51,6	25,9	48,4
VIII.	81,9	59,9	19,2	18,1	49,5	25,1	50,5
Belső-Pest	81,0	62,5	15,2	19,0	48,9	25,2	51,1
X.	84,2	52,3	29,6	15,8	57,1	33,7	42,9
XIV.	82,9	54,4	25,7	17,1	58,3	39,1	41,7
Kelet- Pest, belső	83,5	53,4	27,6	16,5	57,6	36,1	42,4
XV.	85,5	46,6	35,7	14,5	69,4	52,7	30,6
XVI.	80,9	46,2	31,9	19,1	65,9	48,0	34,1
XVII.	87,0	48,9	36,2	13,0	69,9	51,0	30,1
XVIII.	84,4	45,7	35,8	15,6	67,4	50,0	32,6
XIX.	87,2	54,8	29,5	12,8	62,2	43,0	37,8
Kelet- Pest, külső	84,9	48,1	33,9	15,1	67,3	49,5	32,7
IX.	81,6	55,8	22,4	18,4	53,9	33,8	46,1
XX.	86,2	53,1	29,7	13,8	66,2	45,6	33,8
XXI.	77,0	38,6	35,0	23,0	70,9	50,2	29,1
XXIII.	85,0	41,9	39,1	15,0	72,8	53,0	27,2
Dél-Pest	82,0	52,1	26,5	18,0	61,0	40,8	39,0
Pest együtt	82,2	56,1	23,1	17,8	57,2	36,2	42,8
Budapest összesen	81,5	55,0	23,5	18,5	57,6	37,8	42,4

Az adatok alapján megállapítható, hogy a naponta közlekedők annál nagyobb arányban vesznek igénybe többféle közlekedési eszközt, minél inkább a város központja felé járnak dolgozni. Ez a megállapítás mind a más kerületből, mind a vidékről bejárókra igaz. Például az V. kerületben a más kerületből bejárók körében a két vagy többféle járművet igénybe vevők aránya 19,8, a vidékről bejárók körében 54,9%, a megfelelő arányok a peremkerületek közé tartozó XIX. kerületben 12,8, illetve 37,8% voltak. A vidékről bejárók tehát, ha lakóhelyük közelében levő kerületek valamelyikében dolgoznak, általában egyféle járművel – többnyire autóval – közlekednek, ha pedig át kell utazniuk a városon, akkor inkább igénybe veszik a tömegközlekedési eszközök valamelyikét is.

Összefoglalás

A kisebb földrajzi térségek (fővárosi kerületcsoportok és agglomerációba tartozó településcsoportok) adatai azt mutatják, hogy a napi ingázás mértéke és iránya térbelileg többé-kevésbé behatárolt, egyes földrajzi övezetek között nagyon szoros, más területek között viszont nagyon gyenge kapcsolat alakult ki. E kapcsolatok feltárása mind gazdasági, mind közigazgatási szempontból rendkívül fontos, mert a településfejlesztési döntéseknél ezeknek a vizsgálatoknak az eredményeit is célszerű figyelembe venni (Tóth–Schuchmann 2010).

A napi ingázást befolyásoló legfontosabb tényezők közé tartozik az adott terület munkaerőbősége, illetve -hiánya, az utazási időt meghatározó földrajzi távolság és a közlekedési lehetőségek. A napi ingázással kapcsolatos adatok alapján is különösen az utóbbi tényező szerepe jelentős, hiszen a vizsgált évtizedekben a közlekedési infrastruktúra javulása nyilvánvalóan segítette az egyébként jelentős földrajzi távolságra levő területek közötti ingázási kapcsolatok erősödését (autópályák, metró, elővárosi gyorsvasutak, expressz autóbuszjáratok stb.). Megállapíthatjuk, hogy 2001 és 2011 között némileg nőtt a távolabbi térségekbe történő napi ingázás, így a fővárosi kerületek „egyre közelebb” kerülnek egymáshoz. Egyes kerületek (például a XXII. és a XXI.) elszigeteltsége mérséklődött, és különösen a peremkerületekkel való kapcsolattartásuk erősödött. Az infrastrukturális fejlesztések nemcsak a távolabbi térségek felé történő ingázást segítették, hanem a Duna két partján levő kerületek, agglomerációs települések kapcsolatát is erősítették, például a XXI. és a XI. kerületek közötti ingázás növekedése. Az agglomerációs térség adatai tehát azt mutatják, hogy nem lazult 2001 és 2011 között kialakult szoros kapcsolata a fővárossal, és ezt valamilyen formában figyelembe kell venni a főváros és környéke közigazgatási kapcsolatának fejlesztésében.

Adataink azt mutatják, hogy a foglalkoztatottak munkahely szerinti területi elhelyezkedése egészen más a lakóhely szerintinél. A munkaerőmozgás tehát jelentősen megváltoztatja egy-egy térség lakosságának napközbeni összetételét. Például Budapest V. kerületének ún. nappali népességének száma többszöröse a lakónépességének. A napi munkaerőmozgás alapján tehát Budapest lakossága meglehetősen mobilnak

tekinthető, ezért célszerű a fővárost – mint közigazgatási egységet – együtt kezelni, és az egyes kerületek autonómiájának kereteit annak figyelembevételével megszabni, hogy a munkaerőt befogadó kerületek bizonyos fokig többletterheket is vállalnak (Fóti–Lakatos 2004c). Ez a mobilitás annak ellenére erős, hogy mint a jelen tanulmány első részében jeleztük, csökkent a kerületek közötti és nőtt a kerületen belüli munkaerőmozgás, melynek egyik oka a munkaerőpiaci körülmények megváltozása, például a jelentős létszámú munkavállalót foglalkoztató nagyvállalatok megszűnése. Utóbbival is összefüggésben mind a budapesti, mind az agglomerációs települések ingázási adatai azt a rendszerváltozás utáni tendenciát mutatják, hogy növekedett a budai oldal és csökkent a pesti belső kerületek munkaerővonzó képessége. Így kissé átrendeződött a munkaerőmozgás iránya, jobban szétterült és kevésbé koncentrálódik egy-egy kerületre, de ennek ellenére a városmag munkaerővonzó képessége továbbra is jelentős.

Az általunk vizsgált adatok szerint a napi ingázást befolyásoló tényezők közé tartozik a lakosságnak az a törekvése, hogy a főváros belső kerületeiből egyes külső kerületekbe vagy az agglomerációs övezetbe költözzön ki. Az átköltöző foglalkoztatottak a fővárosban (akár a belső kerületekben) levő munkahelyüket megtartják, és így növelik a kerületek közötti utazások számát, illetve ingázóvá válnak. E jelenséget közvetve azok az adatok is bizonyítják, melyek a budai oldalon levő agglomerációs települések és a belső-pesti kerületek kapcsolatának jelentős mértékű erősödésére utalnak. Ugyanis a belső-pesti kerületek lakossága 2001 és 2011 erősen csökkent, az onnan elvándorló lakosság elsősorban a külső kerületekbe (lakótelepre, társasházaz övezetbe) költözött – például a III. és a IV. kerületbe –, ugyanakkor egy kisebb, de feltehetően nem jelentéktelen hányada főként a kedvezőbb fekvésű budai agglomerációs településeken telepedett le. Ez azt is jelenti, hogy a fővárosi agglomeráció települései közül a budai oldalon levők jelentősége növekedett, és az a tendencia, mely a fővárost is jellemezte – a szellemi, illetve a fizikai foglalkozásúak lakóhely szerinti elkülönülése – az agglomerációs térségben is jelentkezett.

A Budapestre dolgozni bejáró vidéki lakosok között az agglomerációs településeken lakók aránya 1990 és 2011 között alig változott, azonban az agglomerációs településekről eljárók adatai szerint körükben nőtt a más agglomerációs településeken munkát vállalók aránya. Ezt a tendenciát az is erősíti, hogy emelkedett a Budapestre dolgozni eljáró, az agglomerációs településeken munkát vállaló budapesti lakosok száma és aránya. Ez azt jelenti, hogy Budapest és annak kerületei, valamint az egyes agglomerációs települések ingázási kapcsolatai jobban szétterülnek, többoldalúvá válnak.

IRODALOM

- BÓHM, A.–PÁL, L. (1985): *Társadalmunk ingázói – az ingázók társadalma* Kossuth Kiadó, Budapest.
- FÓTI, J.–LAKATOS, M. (2004a): *A munkaerőpiac múltja, jelene. Foglalkoztatottság és munkanélküliség. 1 OFA.* Budapest.
- FÓTI, J.–LAKATOS, M. (2004b): *A foglalkoztatottak főbb jellemzői. Foglalkoztatottság és munkanélküliség. 2 OFA.* Budapest.
- FÓTI, J.–LAKATOS, M. (2004c): *Területi mobilitás a munka világában. Foglalkoztatottság és munkanélküliség. 4 OFA.* Budapest.
- KAPITÁNY, G.–LAKATOS, M. (1993): A munkaerő napi mozgása Budapesten és a fővárosi agglomerációban, 1970–1990 *Statisztikai Szemle* 71 (8–9): 651–685.
- KAPITÁNY, G.–LAKATOS, M. (2005): A munkaerő napi mozgása és közlekedése a budapesti kerületekben és a fővárosi agglomerációban I–II. *Területi Statisztika* 45 (2): 115–128. és 45 (3): 216–233.
- KISS, J. P.–SZALKAI, G. (2014): A foglalkoztatás területi koncentrációjának változásai Magyarországon a népszámlálások ingázási adatai alapján, 1990–2011 *Területi Statisztika* 54 (5): 415–447.
- KOVÁCS, T.–TÓTH, G. (2003): Agglomerációk, település együttesek a magyar településrendszerben: A területbeosztás 2003. évi felülvizsgálatának eredményei *Területi Statisztika* 43 (4): 387–391.
- KSH (2014a): *Foglalkoztatás, munkanélküliség, ingázás* Budapest.
- KSH (2014b): *A népesség gazdasági aktivitása* Budapest.
- KSH (2015): *A foglalkoztatottak napi ingázása és közlekedése* Budapest.
- LAKATOS, M. (1983a): A budapesti kerületekben lakó és dolgozó aktív keresők napi ingavándor forgalmának mértéke és iránya 1970 és 1980 között *Területi Statisztika* 33 (5): 503–520.
- LAKATOS, M. (1983b): Az ingázás alakulásának néhány főbb területi jellemzője az 1970-es évtizedben *Területi Statisztika* 33 (3): 243–259.
- LAKATOS, M. (1985a): A budapesti agglomerációba tartozó települések és a főváros kerületeinek ingázási kapcsolata az 1970-es évtizedben *Területi Statisztika* 35 (2): 191–209.
- LAKATOS, M. (1985b): Ingázás Magyarországon 1979–1984 között *Munkaügyi Szemle* 29 (12): 18–29.
- LAKATOS, M. (1987): Az aktív keresők utazási szokásai *Területi Statisztika* 38 (1., 2., 3): 100–113.
- LAKATOS, M.–VÁRADI, R. (2009): A foglalkoztatottak napi ingázása *Statisztikai Szemle* 87 (7–8): 794.
- LAKATOS, M. (2013): *A foglalkoztatottak időfelhasználása az ingázás és a munkába járás idejének tükrében* Műhelytanulmányok 3. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.
- LAKATOS, M.–L. RÉDEI, M.–KAPITÁNY, G. (2015): Mobilitás és foglalkoztatás *Területi Statisztika* 55 (2): 157–179.
- TÓTH, G.–SCHUCHMANN, P. (2010): A budapesti agglomeráció területi kiterjedésének vizsgálata *Területi Statisztika* 50 (5): 510–529.